

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קל

ערב שבת קודש
פרשת ויקרא / זכור
ח' באדר ב' התשע"ו
שנת הקהל

יוצא לאור עלידי
צעירי אגודת חב"ד באה"ק

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' באדר-שני ה'תשע"ו - ט"ו באדר-שני ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
א'	ח' באדר-שני	הלכות כלאים פרק ו-ח.	הלי ביאת המקדש פרק ב.	מליית ריו. ריח.
ב'	ט' באדר-שני	פרק ט-י. הלכות מתנות עניים.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ג.	מליית מב. מייע קכ. מליית רי.
ג'	י' באדר-שני	פרק ב-ד.	פרק ד.	מייע קכא. מליית ריא. מייע קכג. מליית ריב.
ד'	יא באדר-שני	פרק ה-ז.	פרק ה.	מייע קכד. מליית ריג. מייע קכב. מליית ריד.
ה'	יב באדר-שני	פרק ח-י.	פרק ו.	מייע קל. קצה. מליית רלב.
ו'	יג באדר-שני	הלכות תרומות.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ז.	מייע קכו. קכט.
ז'	יד באדר-שני	פרק ד-ו.	פרק ח.	מליית קנד.
ח'	ט"ו באדר-שני	פרק ז-ט.	פרק ט.	מליית קלג. קלד.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							ד' 72' לפני הזריחה	ד' 120' לפני הזריחה	
6.15	5.50.7	12.19	11.49	8.46	5.54	4.57	4.35	3.48	א', ח' באדר שני
6.15	5.51.4	12.19	11.49	8.46	5.53	4.56	4.34	3.46	ב', ט' באדר שני
6.16	5.52.1	12.19	11.49	8.45	5.52	4.54	4.33	3.45	ג', י' באדר שני
6.17	5.52.8	12.19	11.48	8.44	5.50	4.53	4.31	3.43	ד', יא באדר שני
6.18	5.53.5	12.18	11.48	8.43	5.49	4.52	4.30	3.42	ה', יב באדר שני
6.18	5.54.2	12.18	11.48	8.42	5.48	4.50	4.29	3.40	ו', יג באדר שני
6.19	5.54.8	12.18	11.47	8.42	5.47	4.49	4.27	3.39	ז', יד באדר שני
7.20	6.55.5	1.18	12.47	9.41	6.45	5.48	5.26	4.37	ח', ט"ו באדר שני

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
5:14	6:27	5:29	6:29	5:20	6:28	5:31	6:29	5:29	6:27
6:18	7:32	6:34	7:34	6:25	7:33	6:36	7:34	6:34	7:32

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו • יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 100 כפר חב"ד 6084000

טל' 0722770100, פקס: 03-9606169. 0793-7474-ISSN

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

מי שאחרית וראשית שלו משווה ניגודים

כיצד לשלב בין שני הפירושים בשמו של "אחשורוש" – מלך רשע מצד אחד והקב"ה ש"אחרית וראשית שלו" מצד שני? • המציאות הגשמית בטלה לגמרי לתכליתה האמיתית • מה משמעות "המולך מהודו ועד כוש", וכיצד זה קשור לחטאם של בני ישראל דווקא בסמיכות לגאולתם מגלות בבל? • מחסידים תובעים לפעול ולחבר "הודו" עם "כוש" באותה מידה של חביבות ומסירת נפש • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

התורה ומצות (כמבואר בתניא⁵ שאי אפשר לנשמה לקיים מצוות מעשיות אלא על ידי התלבשותה בגוף) – נצחי הוא, שזהו ענין תחיית המתים, שהגוף הגשמי (שבו ועלידו עבדה הנשמה עבודתה כל משך חיי האדם) יקום לתחייה. אבל מהו תוכן העניין שצריכים להזכיר "תוקפו של אחשורוש"?

ב. ויובן בהקדם ב' הפירושים ב"אחשורוש": במאורי אור⁶ איתא (בשם המדרש) ש"אחשורוש" קאי על הקב"ה, "שאחרית וראשית שלו".

ובמדרש⁷ איתא "כל מקום שנאמר במגילה זו למלך אחשורוש, במלך אחשורוש (כפשוטו, מלך מדי ופרס) הכתוב מדבר, וכל מקום שנאמר למלך סתם, משמש קודש (וחול)", היינו, שקאי

א. בנוגע לקריאת המגילה – איתא במשנה¹: "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר כולה, ר' יהודה אומר מאיש יהודי, רבי יוסי אומר מאחר הדברים האלה". ובגמרא²: "וכלן מקרא אחד דרשו, ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף³ (על תוקף הקפיד להזכיר), מאן דאמר כולה, תוקפו של אחשורוש (ומתחילתה היא מדברת בתוקפו עד סופה), ומאן דאמר מאיש יהודי, תוקפו של מרדכי וכו'". וכיון שההלכה היא שחייבים לקרוא את המגילה כולה⁴, מוכח, שצריכים להזכיר "תוקפו של אחשורוש".

ולכאורה צריך להבין: בשלמא "תוקפו של מרדכי" – הרי זה ענין הקשור עם תוקף נצחיות בני ישראל, והיינו, שהנשמה היא נצחית, ובמילא, גם הגוף – שעמו קשורה הנשמה, ועלידו עובדת עבודתה בקיום

(5) פל"ה (מה, א). רפ"ז (מו, א).

(6) ע' א אות קפב. וראה בהנסמן לעיל בהמאמר (ע' 20) הערה 45.

(7) אסתר פ"ג, יו"ד.

(1) מגילה פ"ב מ"ג.

(2) שם יט, א (ובפרש"י).

(3) אסתר ט, כט.

(4) רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. טושו"ע או"ח סתר"צ ס"ג.

(לפעמים) על הקב"ה, "מלכו של עולם"⁸.
 וב' פירושים אלו - אם אחשוורוש קאי על
 הקב"ה או להבדיל על מלך מדי ופרס - לא זו
 בלבד שאינם סותרים זה לזה, אלא מתאימים
 ותלויים זה בזה, כדלקמן.

ג. ובהקדמה - שכאשר הקב"ה בוחר בדבר
 מסויים למלא שליחות שלו, אזי הדבר (שעל-
 ידו מתמלאת השליחות) טפל ובטל לשליחות,
 וגם כאשר מציאות הדבר בעולם הזה היא במדה
 גדולה יותר מהשליחות שמתבצעת עלידה, מכל
 מקום, טפלה ובטלה היא לשליחות.

- ועל דרך שמצינו בהלכות שבת לעניין
 מלאכת הוצאה, ש'המוציא אוכלין פחות מכשיעור
 בכלי (שיש בו שיעור), פטור אף על הכלי, שהכלי
 טפלה לו⁹, והיינו, שעם היות הכלי גדול יותר
 מהאוכלין שבו, מכל מקום, כיון שכוונתו בהוצאת
 הכלי היא בשביל האוכלין, והכלי הוא משמש
 לאוכל, אזי הכלי טפל לאוכלין. ועל דרך זה
 מצינו בהלכות ברכות הנהנין, שהברכה על העיקר
 פוטרת את הטפל, גם כאשר הטפל גדול בכמות
 יותר מן העיקר, כיון שאצל האדם האוכלו נחשב
 הוא לטפל¹⁰. ואם הדברים אמורים בענייני העולם,
 על אחת כמה וכמה בענייני רשות וחול המשמשים
 לענייני קדושה, שהם טפלים ובטלים אל הקדושה.

ועד שכל מציאותה היא - השליחות,
 ולכן, המעלה שישנה בשליחות, נעשית גם
 בדבר שעל-ידו מתמלאת השליחות (שכל מציאותו
 היא השליחות) - על דרך המבואר בתניא¹¹ לעניין
 בירור וזיכוך הגוף, שכיון שלימוד התורה וקיום
 המצוות נעשה על-ידי הגוף (שהרי גם לימוד
 התורה צריך להיות בדיבור, ועקימת שפתיו הוי
 מעשה¹², ועל אחת כמה וכמה מצוות מעשיות
 ממש), הנה גם הגוף מתברר ומזדכך כו'.

ד. ועל-פי זה יש לבאר הקשר והשייכות של ב'
 הפירושים ב"אחשוורוש":

"אחשוורוש" - קאי אמנם על אחשוורוש
 כפשוטו, מלך מדי ופרס;

אבל, כיון שכל מציאותו של אחשוורוש היא
 שעל-ידו היה הנס דפורים, ועל-ידו היתוספה
 מצוה מדרבנן, שעל זה אמרו חז"ל¹³ חביבין
 וחמורין עלי דברי סופרים כו',

- [ולהעיר מדברי הגמרא¹⁴ "מגילה נקראת
 ספר ונקראת אגרת", ומבואר בחסידות¹⁵ "ההפרש
 בין בחינת ספר לבחינת אגרת . . ממה שאנו רואים
 שהספר הוא נצחי . . אך האגרת אינו נכתב אלא
 לפי שעה בלבד ולא להתקיים כלל כי הרי אחר
 קריאתו את האגרת יקחנו וישרפנו או משליכו ואין
 צריך לו עוד לעולם כו'", והמגילה - אף שנקראת
 בשם "אגרת", נקראת גם בשם "ספר", כפי שלמדים
 ממה שכתוב¹⁶ "כתוב זאת זכרון בספר", "בספר
 מה שכתוב במגילה"¹⁷],

לכן, שייך שפיר לומר ש"אחשוורוש" - שכל
 מציאותו היא שעל-ידו היה הנס דפורים - הוא מי
 שאחרית וראשית שלו.

וזהו תוכן עניין הזכרת "תוקפו של אחשוורוש" -
 כי, גם לפירוש אחשוורוש כפשוטו, מלך מדי ופרס,
 מתגלה ומתבטא על-ידו "תוקפו של אחשוורוש",
 שאחרית וראשית שלו.

ה. וזהו מה שכתוב¹⁸ "הוא אחשוורוש המולך
 מהודו ועד כוש" - כי מכיוון שאחשוורוש הוא "מי
 שאחרית וראשית שלו", לכן הוא "מולך מהודו
 ועד כוש":

"הודו" ו"כוש" הם ב' הפכים, כי: "כוש" -
 מלשון שחרות, כמו שכתוב "כי אשה כושית
 לקח"¹⁹, "היהפוך כושי עורו"²⁰ - מורה על דרגא
 תחתונה כו'. ו"הודו" - מלשון הודאה, למעלה
 מטעם ודעת - מורה על דרגא נעלית בקדושה.

13 ראה שם פח, ב (במשנה). ירושלמי שם פ"א ה"ד. ועוד.

14 מגילה יט, סע"א.

15 תו"א מג"א קיט, א.

16 בשלח ז, יד.

17 מגילה ז, א.

18 אסתר א, א.

19 בהעלותך יב, א.

20 ירמ' כג, כג.

8 יל"ש אסתר רמז תתרנז (כתחלתו).

9 שבת צג, סע"ב (במשנה). רמב"ם הל' שבת ספ"ח.

10 ברכות מד, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ג ה"ה. טוש"ע ואדה"ז

או"ח סקי"ב. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ג.

11 פל"ז.

12 סנהדרין סה, א.

ז. ועניין זה מתבטא גם בעבודה של פורים – שהיא באופן ד"לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי²⁷: "ארור המן" – קאי על העבודה ד"סור מרע", ו"ברוך מרדכי" – קאי על העבודה ד"עשה טוב". והנה, אף שהעבודה ב"עשה טוב" ("ברוך מרדכי") היא נעימה וחביבה יותר מאשר העבודה ב"סור מרע" ("ארור המן"), שהרי בעבודה ב"סור מרע" צריכים להתעסק עם הרע, וכל המתאבק עם מנוול מתנוול גם כן²⁸ – מכל מקום, נעשית העבודה של "סור מרע" באותה נעימות וחביבות כמו העבודה ב"עשה טוב" ("לא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי"), כיון שאינו מתחשב עם עצמו (ה"געשמאק" שלו), אלא עומד בתנועה של מסירת נפש לבעל הרצון, שהוא למעלה מהגדרים דהודו וכוש, ובמילא, עושה כל מה שדורש בעל הרצון באותה נעימות וחביבות.

ח. וזהו גם מה ש"ק מו"ח אדמו"ר תבע מכל אחד מאתנו – ב' קצוות: מחד גיסא – להיות מונחים ושקועים ("ליגן") בלימוד התורה, גליא דתורה ונסתר דתורה, תורת החסידות, רזין ורזין דרזין – שזהו עומק רום, ובה בשעה – להשפיע על יהודי ולעוררו על שמירת שבת, טהרת המשפחה באופן הכי פשוט, ולדבר עם ילד יהודי שאינו יודע מאומה אודות יהדות, לקרבו ליהדות. ועל-ידי ההתעסקות בב' הקצוות יחדיו, ממחרים וממשיכים ביאת משיח – ש"הנה זה עומד אחר כתלנו"²⁹ – החל מביאת משיח הפרטי³⁰, אצל כל אחד ואחד בענייניו הפרטיים, ובמילא גם ביאת משיח לכל ישראל, ולכל העולם כולו.

(משיחת פורים ה'תשי"ג. תורת מנחם כרך ח, עמ' 27-31)

ואחשורוש הוא "המולך מהודו ועד כוש", כי אחשורוש "שאחרית וראשית שלו" קאי על דרגא שלמעלה מהשתלשלות, ששם אין הגבלות של אחרית וראשית (מטה ומעלה), ועל דרך מה שכתוב²¹ "אני ראשון ואני אחרון", שראשון ואחרון בהשוואה, ולכן הוא המולך מהודו ועד כוש, מעומק רום עד עומק שפלות²².

ו. וב' עניינים אלה (ראשית ואחרית, הודו וכוש) ישנם גם אצל בני-ישראל שעליהם נאמר²³ "בנים אתם להו' אלקים" – שיש בהם עניין ההודאה והביטול לאלקות, וכיחד עם זה, יש להם גם כוח הבחירה [שנלקח מהבחירה שבעצמותו יתברך²⁴, ולכן ניתן רק לבני-ישראל, להיותם מושרשים בעצמות שבחר בישראל עמו] לבחור בהיפך ח"ו, בחינת כוש.

והנה, בזמן שלפני פורים ערבבו בני-ישראל ב' העניינים של הודו וכוש: מחד גיסא – היה זה הזמן שקודם ובסמיכות לגאולה (מגלות בבל), בחינת הודו, ולאידך גיסא – נהנו מסעודתו של אותו רשע²⁵, בחינת כוש. ומצד זה גרמו נתינת כוח ללעומת-זה – שהרי החיות והיניקה שנמשכת ללעומת-זה היא באמצעות בני-ישראל²⁶ – שאחשורוש (כפשוטו) המולך מהודו ועד כוש, גזר גזירה על בני-ישראל. אמנם, על-ידי זה שעמדו כל השנה כולה במסירת נפש שלמעלה מטעם ודעת, מסירת נפש מצד עצם הנשמה שלמעלה מהכחות הגלויים שבהם שייכת ההתחלקות של הודו וכוש – הגיעו בבחינת אחשורוש שאחרית וראשית שלו, בחינה שלמעלה מהשתלשלות, שאחרית וראשית בהשוואה, ועל-ידי זה נעשה ביטול הגזירה.

27 מגילה ז, ב. וראה גם שיחת פורים דאשתקד סכ"ז ואילך (תורת מנחם – התוועדיות ח"ה ס"ע 45 ואילך), ובהנסמן שם.
28 ראה תניא ספכ"ח.
29 שה"ש ב, ט. וראה שה"ש פ"ב, ח (ב).
30 ראה תניא אנה"ק ס"ד.

21 ישע' מד, ו.
22 ראה גם אוה"ת מג"א (הוצאת תש"נ) ע' ג ואילך.
23 פ' ראה יד, א.
24 ראה לקו"ת אמור לח, ב.
25 מגילה יב, א.
26 ראה תניא אנה"ת פ"ו. ובכ"מ.

"רווח והצלה" יעמוד ליהודים

כל אחד צריך להשתדל שיהיה לו חלק

דבר ברור הוא שבגאולה מגלותנו זה – בין אם תהיה "בעתה" ובין אם תהיה באופן ד"אחיסנה" (ומסתבר לומר שעכשיו הרי זה כבר "בעתה") – ייגאלו כל בני־ישראל, "כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש", מלכו של עולם ש"אחרית וראשית שלו", הן היהודים שבדורנו והן היהודים שהיו בכל הדורות שלפני זה; אלא מאי, חלקם זקוקים לתיקון, ובהתיקון שלהם תלויה ביאת המשיח – צריכים לידע אפוא ש"רווח והצלה יעמוד ליהודים", וכל־אחד־ואחד צריך להשתדל שיהיה לו חלק בפעולת הרווח והצלה ליהודים, שלא יהיה באופן ד"את ובית אביך תאבדו", שיאבד ח"ו את הזכות שבדבר...

ועל־דרך זה בענייננו: כשם שמרדכי השתדל בהצלת כל היהודים, ופעל אצל כולם שלא עלתה אצל אחד מהם מחשבת חוץ ח"ו, ועל־ידי זה נגאלו "כל היהודים אשר בכל מלכות אחשורוש" – כמו כן כאשר מתנהגים באופן וסדר זה גם עכשיו, מבטלים סוף־כל־סוף את כל ההעלמות וההסתרים, ופועלים אצל כל בני־ישראל שמבלי הבט על מעמדם ומצבם יכריזו: "אם למוות אם לחיים אנו עמך" – מצד מסירות־נפש, ובמשך הזמן, לאט לאט, יפעלו עליהם שיומשך אצלם גם במחשבה דיבור ומעשה.

ועל־ידי זה – ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר:

אצל כל היהודים, גם אלה שהיו בעבר תחת השליטה... דיצרה־רע – גם אצלם יהיה "אורה ושמחה וששון ויקר", הן כפשוטו, והן כדרשת חז"ל "אורה זו תורה כו' ויקר אלו תפילין", עליהם נאמר "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך", "אלו תפילין שבראש", היינו, שאפילו "כל עמי הארץ" רואים בגלוי שמתהלך יהודי שנקרא עליו שם ה', כיוון שניכר עליו ה"תפילין שבראש" – כפי שפירש רבינו הזקן הדיוק "תפילין שבראש" (ולא על הראש), "אין קאָפּ".

ואז נעשית השמחה האמיתית – "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" – שלא יודעים באיזה עניין נעשית פעולה גדולה יותר: האם פעלו יותר בההתעסקות עם יהודים השייכים ל"ברוך מרדכי", כאלה ש"מעלין ולא מורידין", או שמא פעלו יותר עם יהודים שהיו שייכים ל"ארור המן", כאלה ש"מורידין ולא מעלין"!... ולמה לא יודעים ("לא ידע") – כיוון שרואים ששניהם עומדים בעומק רום, ושניהם קשורים עם עצמות ומהות אין־סוף ברוך־הוא!... ש"לא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות את מוריך".

(מהתוועדות פורים תש"ב; תורת־מנחם כרך ה, עמ' 53:55 – בלתי מוגה)

השמחה תהיה גדולה יותר משמחת פורים

וכן תהיה לנו – שעוד באמצע ההתוועדות בא משיח צדקנו, ויחד עמו תהיה המשך ההתוועדות באופן שהקב"ה בעצמו, עצמות ומהות, מתוועד עם כל אחד ואחת מישראל וכלל ישראל, ואז תהיה השמחה הכי גדולה, למעלה גם משמחת פורים שהיא באופן ד"עד דלא ידע".

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת כיתשא, ט"ז באדר ה'תשנ"א, ההתוועדויות תנש"א כרך ב, עמ' 364)

הלכות ומנהגי חב"ד

הכנות לפורים

(המשך מהגיליון הקודם)

זיכוי הרבים:

מקרא מגילה: המזכים את הרבים במצווה זו, יעדיפו את הקריאה ביום על זו של הלילה, הן מפני שהציבור אינו מודע לה דיו, והן ועיקר מפני (וכדאי לפרסם) שהיא הקריאה העיקרית!

בשעת הדחק יש להקל לקרוא את המגילה בברכותיה, גם ביחיד, קריאת הלילה – החל מיום רביעי אחה"צ בפלג המנחה² (באזור המרכז: 16:39).

"שתי המצוות: 'משלוח-מנות' ו'מתנות-לאביונים', מכיוון שהן עיקר בעניין הפורים, בנקל יותר לקיימן... ולכן החובה (והזכות) להשתדל ביותר... ולפרסם... [בכל דרך: מכתבים, כרוזים, עיתונות, רדיו, תקשורת אלקטרונית וכו'] (א) גודל מעלת מצוות אלו; (ב) שנקל מאוד לקיימן; (ג) שכל אחד ואחת שהגיעו לגיל מצוות מחוייבים בהן; (ד) ולא עוד, אלא שגם הקטנים והקטנות שהגיעו לחינוך [ו"ספיקא לחומרא³], יקיימו בעצמם מצוות אלו. הרבה מהצעירים סומכים על הדעה שאפשר לצאת ידי חובה על-ידי שהורים מקיימים מצוות אלו, אבל לצערנו קורה שגם הורים רבים אינם מקיימים זאת כראוי. על-כן, עם כל הכבוד הראוי, מתבקשים הרבנים, המחנכים וההורים, להזכיר לילדים שתחת השפעתם [בכל בתי-הספר מכל סוג]... לקיים באופן אישי את מצוות 'משלוח

מנות ו'מתנות לאביונים', ביום הפורים:

* ל'משלוח מנות' דרושים רק שני מיני מאכל, כגון תפוח ועוגה⁴, שכל אחד מהם יהיה בשיעור 'כזית' לפחות (=נפח של קופסת-גפרורים); או מאכל ומשקה, כגון פרוסת עוגה ומשקה קל. שיעור המשקה – רביעית (=86 גרם) לפחות.

* 'מתנות לאביונים' אפשר לקיים בשתי פרוטות, פרוטה⁵ [10 אגורות] לכל אביון. ומובן שכל המרבה בצדקה הרי זה משובח.

כשנותנים לחיילים וכדומה 'משלוח-מנות', יש להקפיד לתת לגברים בשם 'צעירי-אגודת-חב"ד' ולנשים בשם 'נשי-חב"ד'⁶, וכדי שהם בעצמם יקיימו את המצווה – יש להדריכם להחליף את המנות (ובלית-ברירה, יקיימו זאת במנות המוכנות להם בחדר האוכל⁷) ביניהם לבין עצמם, איש לרעהו ואישה לרעותה. כמו-כן יש לחלק להם

(4) ממכתב המזכירות (אג"ק ח"כ עמ' קעז) – מתחילת הקטע הקודם. ואולי הסוכריה האמורה שם היא שיעור-מינימום (ראה הדעות בנושא בילקוט יוסף ח"ה עמ' שכח-של ובפסקי תשובות ס' תרצ"ה אות יח, וש"נ), ועל-דרך שביקש הרבי, מפני "חוסר האמצעים" תפלין "כשרים בלי כל פקפוק" אבל "קטנים" (אג"ק ח"ב עמ' כה). אבל למעשה, פעם אחת (באחת השנים תשל"ח-?) כשהכניסו לרבי דוגמא מה'משלוח מנות' של צא"ח בניו-יורק, הגיב שאחת המנות היא "פחות מכשעור", ועקב זאת פתחו והשלימו כמאה אלף חבילות-מנות!

(5) ערך ה'פרוטה' כיום – מעל 7 אג, ונפקא-מינה לנותן שווה-כסף ועוד.

(6) (ע"פ הרמ"א סו"ס תרצ"ה) וגם דברי ההתעוררות לנשים – שיבואו מנשים דווקא ('אוצר' עמ' רפו, משיחת אדר"ח אדר תשל"ה).

(7) ועד"ז במאשפזים בבית-רפואה ובית-אבות ותלמידים בפנימיה וכו'. ועצ"ע בדין בני ישיבה שאינם משלמים. ולכאורה ראה לעניין זה מדין בן סורר שגנב מאימו (סנהדרין ע"א), ומדין פת שעל השולחן (או"ח ס' שסו, בשו"ע אדה"ז סט"ז), ומאידך צ"ע מדין אורח שקידש במנתו, שלהרבה דעות מקודשת רק מספק (אה"ע ס' כח ס"ז, עיי"ש בב"ש ובאוצר הפוסקים ס"ק צב בארוכה). וראה בס' מצת מצוה פ"א ס"ט וש"נ.

(1) ראה שע"ת ס' תרפ"ו ס"ק א, ונטעי גבריאל פמ"ב ס"ו. מאידך יש לדון אם אין זה סותר את הדין במי שיש לו הזמנות לקרוא בלילה, שלא יותר עליה מפני החשש שמא לא ירשו לו לקרוא מחר, ראה שו"ת רדב"ז ח"ג ס' יג הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז ס' רע"א ס"ק א. שו"ת הצמח צדק או"ח ס' קיג, ובארוכה בקובץ 'התמים' החדש, גיליון כז עמ' 55 וש"נ.

(2) שו"ע ס' תרצ"ב ס"ד, פרמ"ג שם בא"ס ס"ק א, ביאור הלכה שם, נטעי גבריאל פל"א ס"ה וש"נ.

(3) ראה שערי הלכה ומנהגי או"ח ח"ב ס' רצב.

מטבעות כדי שיקימו 'מתנות לאביונים'.

לבטל את ה'מנהג' 'להכות' את עמלק בקריאה זו¹³.
הגבהה וגלילה לספר השני¹⁴.

אם יש רק ספר־תורה אחד, אין מגביהים אחר
חצי קדיש אלא גוללים לפרשת זכור. ומגביהים
וגוללים רק לאחר גמר עליית המפטיר. אולם את
החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני
עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר ה' צבאות, פקדתי..."
(שמואל־א טו, ב־לה)¹⁵.

אומרים 'אב הרחמים'¹⁶, וכן 'צדקתך' במנחה.

יום שלישי

'י"ב באדר ב'

סוף זמן קידוש לבנה - כל הלילה שבין יום
שלישי ליום רביעי.

יום רביעי

'י"ג באדר ב' - תענית־אסתר¹⁷

חולה (אפילו שאין בו סכנה)¹⁸, מעוברת
ומניקה¹⁹, ויולדת כל ל' יום²⁰ - פטורים מהתענית²¹.
מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד

שבת קודש פרשת ויקרא

ט' באדר ב' - פרשת זכור

מן הדין יש לגלול את ספר־התורה השני לפרשת
זכור לפני תפילת שחרית (אם לא עשו זאת קודם־
לכן)⁸.

שחרית: מוציאים שני ספר־תורה. בראשון
קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. מניחים את
הספר השני ואומרים חצי־קדיש, הגבהה וגלילה,
ובספר השני קוראים למפטיר בפרשת תצא (דברים
כה, יז־ט): "זכור..."⁹.

לדעה הנפוצה של הפוסקים העיקריים, פרשת
זכור היא מן התורה¹⁰.

לכמה פוסקים, גם נשים חייבות בשמיעתה,
וכפי שנהגו נשי־ישראל [בדורותינו] לבוא לבית־
הכנסת לשמיעת פרשת זכור¹¹.

כתב כ"ק אדמו"ר: "בקריאת פרשת זכור (ופרשת
תצא) - וכן בקריאת פורים (ופרשת בשלח): "זכר
עמלק" בצירי או בסגול - יש בזה מנהגים שונים,
ולא שמעתי הוראה בזה. לכאורה נכון לקרות
שניהם, ובפרשת זכור (ופרשת תצא) להקדים 'זָכַר'
ואחר־כך 'זָכַר', ובקריאת פורים (ופרשת בשלח)
להקדים 'זָכַר' ואחר־כך 'זָכַר'¹².

כבר לפני כמה דורות כתבו גדולי־ישראל שיש

13 בילקוטי־יוסף כרך ה (מועדים) עמ' רנט הביא זאת משו"ת בן
ימין ומהר"א פאלאג'י. וראה 'התקשרות' גיליון קט עמ' 18.
14 רגילים שהאוחז את הס"ת הראשון אינו עומד להגבהת הס"ת
השני (וכ"פ בשו"ת קנין־תורה ח"ה ס' טז).

15 ספר־המנהגים עמ' 33. לוח כולל־חב"ד.

16 היום־יום לש"פ זכור, אג"ק אדמו"ר מהר"י"צ ח"ב עמ' קסד,
וכן משמע מסתימת לשון רבינו בסידורו - קצות־השולחן ס' פג
בבדי־השולחן סוף ס"ק יג. לוח כולל־חב"ד.

17 טעם מחודש בשם 'תענית אסתר', ראה בליקוטי־שיחות כרך
ו עמ' 371.

18 רמ"א ס' תרפ"ו ס"א. וכן המצטער הרבה מכאב עיניים (שם),
ווקנים תשושי־כח ("כח תק"נ ס"ק ו).

19 רמ"א שם. והיינו במעוברת אחר מ' יום או שמרגשת חולשה
יתירה, ומניקה - בפועל (ראה נטעי־גבריאל בין המצרים פ"ה,
וש"נ).

20 דינה כחולה (שו"ע אדה"ז ס' של ס"ה), נטעי־גבריאל שם.

21 ולעניין חתן וכלה בז' ימי המשתה בעתנית זו דנו בפוסקים,
ורבים מקילין. ראה משנ"ב ס' תרפ"ו בשער־הציון ס"ק טז, כף־

החיים תקמ"ט סק"י ותרפ"ו סקט"ו וס"ק כח, קיצושו"ע ס' קמא
ס"ב, יחוה־דעת ח"ב ס' עח, נטעי־גבריאל נישואין ח"ב פכ"ה
ס"ג ד וש"נ.

8 שהרי "אין גוללין ס"ת בציבור" כנפסק בס"י קמד ס"ג. ועיי"ש
בב"י ד"ה וכתב המרדכי.

9 לוח כולל־חב"ד.

10 שו"ע אדמו"ה"ז ס' רפב ס"ז [הכוונה רק לעצם עניין הקריאה
בציבור, אך פרטי הקריאה - בשבת זו דווקא וכו' הם מדרבנן,
ראה סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 341 הע' 3 ובשוה"ג]. וראה בהנסמן
באנציקלופדיה תלמודית כרך ב עמ' קסו, ערך 'ארבע פרשיות' הערה
59 - שיחת ש"פ זכור תשמ"א, הנחת הת' ס"א. וראה 'התועודיות'
תשד"מ ח"ב עמ' 1188. תשמ"ט ח"ב עמ' 443.

11 משיחת פ' זכור תשמ"ג. לשונות שונים בשיחות הרבי וכו' בנדון
הנבוא ב'אוצר מנהגי חב"ד - חודש אדר' (נדפס יחד עם מגילת
אסתר ו'שערי מגילה', הוצאת היכל מנחם, ירושלים תשס"ב. להלן:
'אוצר' עמ' רמה. אם־כי אין לברך ברכת התורה על קריאתה לנשים
בלבד (שו"ת מנחת־יצחק ח"ט ס' סח).

12 ספר־המנהגים עמ' 72, והביאור באריכות בהערה שם.
לכאורה, לאלה הקוראים בתורה במבטא הספרדי או במבטא הנהוג
בארה"ק שאינם מבדילים כלל בין צירי לסגול, אין מקום לכל זה.

אומרים אותן בעמידה²⁷, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו.

מנהגנו לאומרן אחרי אמירת תחנון, 'והוא רחום' ו'שומר ישראל'²⁸, בסדר דלהלן²⁹:

קווה קיווינו / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אדם בקום / אֵל מלך³⁰, ויעבור / כי עמך / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אתה האֵל / אֵל מלך, ויעבור / במתי מספר³¹ / אֵל מלך, ויעבור / זכור רחמיך³² / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו³³ / הרשענו ופשענו³⁴ / משיח צדקך / אֵל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמא דעני³⁵ / 'אבינו מלכנו' הארוך³⁶, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל...'

עני הרבי).

(27 מובא מס' קיצור של"ה.

(28 כך נהגו תמיד במניין של הרבי (ואינו דומה לסליחות דצום גדליה, כי שם נכלל 'שומר ישראל' בנוסח הסליחות עצמו).

(29 ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, וליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'. כשהיה הרבי מתפלל עם הציבור (כגון בעברו לפני התיבה בשנות האבילות תשכ"ה ותשמ"ח), לא היה אומר 'אשמנו', כיוון שכבר אמרו בסדר התפילה, אך בשנת תשכ"ו יצא רק לאמירת הסליחות, ואז אמר 'אשמנו' מפני שלא היה אצלו בסדר התפילה ('אוצר' עמ' רנ).

(30 במחזור השלם וב'סליחות - מנהג חב"ד' נדפס תמיד כהודעת, ואילו בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דבה"ב, תענית ציבור וכו' נדפס כמו שהודעת, וכן צולם בסידורי 'תהלת ה' הישנים, וכן נשמע בבירור בהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת (התזת השי"ן במבטא רבינו ניכרת למדי), ולא כפי שתוקן בלוח זה בעבר ובסידורים החדשים ע"פ ה'סליחות'.

(31 פיזט מסוג 'פומון'. בסוף 'פומון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חוזרים חלק מחרוז הראשון בין חרוז לחברו' ובסוף הפיזט חוזרים את כל החרוז הראשון (הערה 4 ב'ליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך בוידאו מתענית-אסתר תשמ"ח ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון גם בין כל בית ובית.

(32 סידור תהילת ה' הנ"ל עמ' 347. וע"ל 'פקדנו בישועתך', ללא וא"ו, כבפסוק, וכן נדפס ב'סליחות - מנהג חב"ד'.

(33 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעזבנו ולא עד בכלל, ואחרי 'אתה תענה, ה' אלוקינו' סוגרים הארון.

(34 מדלגים "או... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה. י"א שהרבי היה מדלג גם 'הרשענו ופשענו' (ראה גם: 'מעשה מלך' עמ' 120 ס"ו).

(35 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

(36 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא

השחר²². השוכב לישון ובדעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם רגיל לשתות בקומו, אין צריך להתנות²³.

עלות השחר באזור המרכז לדעה המקדימה: 3:39.

הציבור אומר 'עננו' רק במנחה. הש"ץ אומר (בחזרת הש"ץ) 'עננו' בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים"²⁴.
ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'²⁵.
סליחות²⁶:

(22 בסידור אדמו"ר ז' סדר ספירת העומר' כ' שהצום מתחיל בעלות השחר. (וראה בזה: אגה"ת פ"ג, לקו"ש כרך כב עמ' 313 'התקשרות' גיליון קא עמ' 17 בשם הרב; שהאמור בתניא לשעה מוקדמת יותר מדבר רק בתענית-תשובה (וע"ע שיחות-קודש - בלתי מוגה - תשנ"ב ח"ב עמ' 494 ע"י ציון 12). אמנם במקור הדיון שהרבי מציין שם בתוספתא תענית פ"ב ה"ה הוא בתענית גשמים, ובגמ' פסחים ב,ב איתא ע"ז 'תענית ציבור' סתם, וברש"י תענית יב סע"א "בכל תענית שהוא אוכל משתחשך, ואפילו בתענית יחיד", וברמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ח הובא בבי"ו וש"ע ס' תקס"ד נפסק שהדין שווה בכל תענית שאוכלין בה בלילה "בין ציבור בין יחיד" - ואולי כיוון שהנושא מוקשה "הבו דלא להוסיף עלה", ובפרט שברש"י הנ"ל משמע שתענית ציבור קלה מתענית יחיד).

(23 שר"ע ס' תקס"ד ונו"כ. בכף-החיים שם ס"ק ז אוסר זאת משום אכילה לפני עלות השחר, אבל באג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזהור, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכונן דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

(24 ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק או"ח ס' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח, עיי"ש. ואף באג"ק חט"ז עמ' שיג ובהגהות הרבי ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (הובא בלוח זה להיום) מעתיק הרבי רק ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

(25 משנה: ברוה ס' תקס"ו ס"ק יג.

(26 סידור תהילת ה' (הישן) עמ' 359. החדש - עמ' 394. נשאלתי מדוע בסליחות שלפני ר"ה מקפידים גם בשיבות חב"ד שהש"ץ ילבש טלית (ע"פ מרז"ל שנתעטף הקב"ה כש"ץ ולימד למרע"ה י"ג מידות), משא"כ בסליחות דתענית-ציבור. והרב אשר-לעמיל שי' הכהן, רב קהילת חב"ד ביתר, ביאר שאם מניח תפילין יש בזה קבלת-עול ואין מקפידין, ע"ד מנהג ליטא שהעולה לתורה יתעטף בטלית, שאין הם מקפידים עליו אם מניח תפילין. וע"ע.

אם חלה ברית מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, אף שא"א תחנון, אומרים סליחות ויודיו כרגיל. וכן אם יש חתן בז' ימי המשתה. פעם הורה הרבי שהחתן יצא אחרי חזרת הש"ץ כדי שיוכלו לומר נפילת-אפיים, ויחזור לאמירת הסליחות. לענין 'אבינו מלכנו' חידש הרבי (ו' תשרי תשל"ה) שאמירתו תלויה בתחנון, וכן נדפס בסידורי תהלת ה' החל משנת תשל"ח בשולי 'למנצח יענקל' (והיה למראה

מנחה⁴⁶, וזכר למחצית השקל שקשורה לנס פורים, "הקדים שקליהן לשקליו"⁴⁷.

כל אחד נותן שלושה מטבעות של "מחצית" מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן [בארה"ק ת"ו בימינו: שלושה חצאי ש"ח]⁴⁸, ומנהג זה כולל את כל ישראל, ועל-כּל-פנים – כל אחד מבין עשרים שנה ומעלה, או החל מ"ג שנה. ומה טוב ומה נעים – שיחנכו גם קטנים לתת ג' מחצית השקל מכספם [ו'מפורסם המנהג לתת גם עבור כל בני הבית⁴⁹], ובאופן שההורים עוזרים להם, שיוכלו לתת זאת מתוך הרחבה, ושיישאר להם עוד מספיק כסף לצורכיהם, כך שלא יחסר להם כלום⁵⁰.

קדימת הנתינה לפני פורים, אלא שיש לזה קשר ענייני עם התענית, כמ"ש במקור הדברים (מהרי"ל עמ"ל תכא, הובא בד"מ ס' תרצ"ד). ובכף החיים שם ס"ק כה מבאר "כדי שיהא צדקה עם התענית לכפר". ולכאורה עפ"י צריך לתיתו גם בירושלים ת"ו, כמ"ש בלוח עץ-חיים. וע"ע.

46) לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א ס' תרצ"ד ס"א ממהרי"ל.

47) ספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 299.

48) רמ"א שם [עבר לא היו בארה"ק מטבעות של 'מחצית', ולכן הורגלו לתת חצאי דולרים (ראה לוח עץ חיים, ופסקי תשובות ס' תרצ"ד הערה 25), אבל כעת אין טעם לזה. כן לא מצאתי טעם למה שיש נותנים ג' פעמים ג' מחציות]. מהטעמים לזה: א) ברמ"א או"ח ר"ס תרצ"ד – כנגד ג' פעמים שכתוב 'תרומה' בפרשת שקלים. ב) רמז לשלושת ימים עצמו בימי אסתר, כדאיתא בספרים [מטה: משה ס' תשנ"ו, אליה-רבה ס' תקס"ו ס"ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש – 'שערי המועדים' אדר, עמ"ל קמה. ג) ע"ד 'אוריין תליתאי לעם תליתאי' רמז למתן תורה בפורים 'קיימו מה שקיבלו כבר', התועודיות תנש"א ח"ב עמ' 332. ועניינה: נתינה בבת-אחת סכום השווה לכל – עבודה שלמעלה מגדרי האדם, 'התועודיות' תש"נ ח"ב עמ' 311.

49) מג"א ס' תרצ"ד ס"ק ג מהנהגות מיימוניות, כף החיים שם ס"ק כו, 'דרכי חיים ושלוש' ס' תתמ"ג, שיחת תענית אסתר תשמ"ט – 'אוצר' עמ' רנג. – ולכאורה כאשר הם נותנים בעצמם, אין האב צריך לתת עבורם.

50) שיחות-קודש תשנ"ב ח"ב עמ' 787. ובספר-המנהגים שם, שהאדמו"ר נותן מחצית-השקל גם בעד הרבנית ובנים ובנות קטנים, ע"כ. וכמו ששינוי (שקלים פ"א מ"ה) "אם שקלו – מקבלים מהם". אגב, מלשון הרבי "מחצית השקל" משמע כמנהג הרווח שאין נוהרין מלומר שנותנין ל'מחצית השקל', ולא כמ"ש בלוח א"י ועוד לומר דווקא "זכר למחצית השקל" (ע"ד החשש "שלא לייחד בשר לפסח" בס'י תסט, ע"פ מסכת סופרים פכ"א ה"ד, סידור רע"ג, שו"ת גאוני מורה ומערב ס' ג, שו"ת מהרש"ם ח"ב ס' יעד ועוד). העניין והטעם נתבאר בשיחות-קודש תשכ"ו עמ' 219, כיוון שמוכח מהגמ' ב"ב ט,א ורש"י ותוס' שם, וכן מהלימוד מהפסוק "כי באמונה הם עושים" שנאמר במחצית השקל, לענייני צדקה – שגם

[ולא "זכרנו ב...³⁷] / ואנחנו לא נדע / חצי קדיש. קריאת התורה: קוראים 'יחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים³⁸.

מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה³⁹. ואם קראוהו, וצר לו להודיע זאת מפני חילול השם – יעלה⁴⁰. את הפסוקים: "שוב מחרון אפך...", "ה' ה' א"ל רחום... ונקה", "וסלחת לעווננו" – אומר הציבור בקול רם, ורק לאחר שסיימו אומרם הקורא בתורה⁴¹. כשעלה הרבי לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור⁴². בקריאת הפסוק "ויקרא בשם ה'" (וכן כשאומרים אותו בתפילה) יש להפסיק מעט בין "בשם" ל-"ה'", כי בפסוק מופיע תחת המלה "בשם" טעם מפסיק, הטעם 'טיפחא'⁴³.

מחצית השקל: נותנים 'מחצית השקל' לצדקה [ובפרט לביהכ"ס ובית-המדרש, שהם בדוגמתם של המשכן והמקדש⁴⁴] ביום התענית⁴⁵ לפני

אתה" (ספר-הניגונים, ניגון 1).

אין מנהגנו לומר חלק מ'אבינו מלכנו' פסוק בפסוק קהל וחזן, אלא אומרים כולו יחדיו מתחילה ועד סוף ('אוצר' אלול-תשרי עמ' קב). בסידורי תורה-אור ותהלת-ה', החל משנת תשמ"ט גם במחזור השלם, נדפס: 'כְּיִוִּית, וזאת ע"פ לוח התיקון לסידור תו"א (ג.י. תש"א – ובניגוד לסידורים הישנים) – 'אוצר מנהגי חב"ד' שם עמ' קא.

37) ספר-המנהגים עמ' 45.

38) ספר-המנהגים שם.

39) שו"ע ס' תקס"ו ס"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א ס' י, ובמהדורת תשנ"ד או"ח ס' קי).

במשנ"ב ס"ק כ הביא מסיפור דרך החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תנינא ח"ב ס' נח ושו"ת אפרקסתא דעניא ע"ז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת הצ"צ הנ"ל המביא לצירוף גם 'ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר שאח"כ יאכלו כרגיל).

40) לוח כולל-חב"ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה ס' תקס"ו סוף ס"ק כא ושו"ת מנחת-אלעזר ח"ב ס' עז.

41) שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

42) וסיים עם הש"ץ, 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18. ודלא כמ"ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש"ץ.

43) לוח כולל-חב"ד, צום גדליה.

44) משיחות ש"פ שקלים תשכ"ד ותשמ"ב. אך אין בזה ח"ו משום שלילת נתינת צדקה זו לעניים כפשוטה, ראה סה"ש תש"נ ח"א עמ' 303 (לקוטי שיחות ח"א עמ' 182, וסה"ש תנש"א ח"א עמ' 320) – 'אוצר' עמ' רנג. כשמניחים הגבאים קערה, רצוי לציין בה במפורש לאיזו מטרה נותנים בה.

45) ספר-המנהגים – מנהגי פורים. מלשון זו נראה, שאין זה רק

מנחה:

התפילה – "בשעה מאוחרת"⁵¹. וידבר וקטורת, אשרי, חצי קדיש, קריאת 'ויחל' כבשחרית, לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש.

מפטירים "דרשו ה' בהימצאו", ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש⁵². גם היחיד אומר 'עננו' בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים "כי אתה שומע", ואם שכח (וכבר אמר שם ה' דסיום הברכה) אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור' קודם 'היו לרצון' האחרון, והש"ץ אומרו כבשחרית בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. הנוהגים נשאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיים בתפילה זו⁵³, וכשאין נושאים כפיים אומר הש"ץ ברכת כוהנים.

אין אומרים תחנון, ולא 'אבינו מלכנו'².

הרבי חידש את המנהג הישן (שמקורו במשנה) לומר "דברי כיבושין" אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי אפשר לפעול זאת – עלי-כל פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' – ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב' – הרי 'מחשבה טובה, הקדוש-ברוך הוא מצרפה למעשה'⁵⁴.

היא עניינה 'צדקה', עיי"ש. וראה גם לקוטי-שיחות חכ"א עמ' 469. שה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 287.

51 ספר-המנהגים עמ' 48 ובהערה – ע"פ הגמ' (תענית כו, סע"ב. הובאה להלכה בשו"ע אדה"ז סי' קכט ס"א), שבתעניות "שאין בהן נעילה" נוהגים להתפלל מנחה רק "סמוך לשקיעת החמה". אבל במניין של הרבי נהגו להתפלל מנחה כבכל יום, בשעה 15:15.

52 ב'מראות קודש' נראה, שכאשר היה הרבי ש"ץ, התחיל את החציקדיש במנחת תענית-ציבור מיד לאחר סיום ברכות-ההפטרה (כדי למנוע הפסק, ע"ד מנהגנו במנחת ש"ק), ותוך-כדי אמירתו אמרו 'יהללו' והחזירו את הס"ת לארון הקודש.

53 לוח כולל-חב"ד בצ"ג, עשרה בטבת וכו', ובתענית זו נשמט. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד ע"פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ' החיים שם ס"ק ז, ע"פ הב"ח). וראה ילקוטי-יוסף מועדים עמ' 550 וש"נ, ונטעי-גבריאל הל' בין-המצרים פי"ג ס"ו וש"נ.

54 לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ. וחבל שככל הידוע, טרם

קריאת המגילה ב'מבצעים': בשעת-הדחק, ניתן להתחיל את הקריאה בברכה מתחילת השקיעה (האמיתית, שהיא כ-4 דקות אחרי השקיעה הנראית, שהיא באזור המרכז: 17:55). ובשעת-הדחק-גדולה – אפילו מ'פלג המנחה' (באזור המרכז: 16:39)⁵⁵.

טעמיה: גם לאחר צאת-הכוכבים, אין לאכול קודם קריאת המגילה. אדם חלש מותר לטעום פירות וכדומה ומשקאות קלים ללא הגבלה, ומיני מזונות עד כביצה (ומי שצריך לקרוא מגילה וקשה לו בגלל התענית, ודאי יכול להקל בזה), וחולה מותר אפילו לאכול ממש, אך יבקש מאדם אחר שיזכירנו לשמוע מגילה אחר-כך⁵⁶. צאת הכוכבים באזור המרכז: 18:19.

יום חמישי

י"ד באדר ב' – פורים

לקראת קריאת המגילה, ביום רביעי בערב, ליל פורים, מנהגנו ללבוש בגדי שבת ויום-טוב⁵⁷. "במגילה שכתב אדמו"ר מהר"ש נ"ע: א) לא כל העמודים מתחילים בתיבת "המלך". ב) עשרת בני המן אינם בעמוד בפני עצמו"⁵⁸.

הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה בדברי הרבי ב'מראות-קודש' במקום שאפשר).

55 שו"ע סי' תרצ"ב ס"ב, פרמ"ג שם בא"א ס"ק א, ביה"ל שם, נטעי גבריאל פל"א ס"ה וש"נ. אך ראוי לכל אחד (לכוון משיחותיו, שלא לצאת בזה, ו) לקרוא או לשמוע שוב לעצמו ולבני-ביתו עם כל הברכות בזמן.

56 רמ"א ומשנה-ברורה סו"ס תרצ"ב.

57 בדורות קודמים נהגו בהרבה מקהילות חב"ד, ובדרונו – בבית חיינו, ובשנים האחרונות נתפשט בין חסידי חב"ד בכל מקום, ללבוש בגדי יום-טוב. וי"א שהרבי הורה כך באחת משיחותיו, למרות שמנהג זה בס' המנהגים הוא הראשון מ'מנהגי האדמו"ר' ש"אינם הוראה לרבים" – 'אוצר' עמ' רנד ו'התקשרות' גיליון לו עמ' 14, עיי"ש. (בכפ' החיים ומשנה-ברורה סי' תרצ"ה הביאו שיש ללבוש בגדי שבת מבערב. וכן משמע בספר-המנהגים שכתב זאת לפני נתינת מחצית-השקל. ראה גם התועודיות תשמ"ט ח"ב עמ' 439).

58 ספר-המנהגים שם, וש"נ. צילום ברור בהקטנה של שני עמודים ממגילה זו נדפס בס' 'איגרות-קודש – אדמו"ר מהר"ש', ברוקלין תשנ"ג, עמ' קמ, וב'ספר התולדות' של אדמו"ר המהר"ש, ברוקלין תשנ"ז, מול עמ' 21. במגילה זו כתוב: "להרג ולאבד" (ללא וא"ו); "ואיש לא עמד בפניהם"; ושם בן-המן "ארדי" חסר, ועוד פרטים שהובאו ב'אוצר' עמ' רסד ואילך. ודאי שיש לכתוב כן לכתחילה,

קריאת המגילה⁶⁶: הרבי היה שומע את המגילה מעומד⁶⁷. בשעת הקריאה עומדים מימינו ומשמאלו של הבעל-קורא⁶⁸. הבעל-קורא ו"גם השומעים את המגילה כופלים אותה כאיגרת⁶⁹, והכפילה היא לשלושה חלקים⁷⁰. הרבי היה מברך את הברכות לפניו ולאחריה עם הבעל-קורא, הן בלילה והן ביום⁷¹. בדרך כלל השתדל הרבי, שהמגילה תישאר 'כאיגרת' עד סיום הקריאה⁷².

הקורא יכוון להוציא ידי-חובה את כל השומעים והם יכוונו לצאת. אסור להפסיק עד לאחר ברכת "הרב את ריבנו".

מי שלא הצליח לשמוע תיבה או פסוק, יקרא זאת מיד, וגם אם אינו יכול לעשות זאת מתוך מגילה כשרה – יקרא מיד בעצמו (עדיף מתוך חומש או מגילה מנוקדת, כדי שלא יטעה) עד מקום שהקורא אוחז בו, כדי שלא יצטרך לחפש קריאה אחרת כשרה החל מתיבה זו ואילך⁷³.

"מכים 'המן' כמה פעמים במשך הקריאה, במקום שנזכר 'המן' בתואר כלשהו: 'האגני', 'הרע' וכיוצא בזה"⁷⁴.

שכאשר "אין מדברים דבוק לשפופרת, מובן שהקול מתפשט לכל הצדדים" דהיינו (וצריך לדרוש זאת בתוקף, גם בחופות שלא מאנ"ש, ומהן כאלה שנעשות במרומי האולמות וכדומה) שעכ"פ עוד תשעה גברים ישמעו ישירות את הברכות שבחופה. 66 אף שעיקר מצות קריאת המגילה היא ביום (ולכן הוזכר ברשימת 'מבצע פורים' שהמוזכרים את הרבים יעדיפו את הקריאה ביום), הרי מי שיש לו אפשרות לשמוע מגילה בלילה – חייב לקיים זאת, אף אם ע"ז מטיל ספק באפשרותו לקרוא ביום (ראה שו"ת רב"ז ח"ד סי' יג, הובא בקו"א לשו"ע אדה"ז סי' רעא סק"א. וע' בארוכה בזה בקובץ 'התמים' החדש, גיליון כז עמ' 54, וש"נ).

67 'אוצר' עמ' רנה (וכך נפוץ, במיוחד בין אנ"ש. וראה כף-החיים סי' תר"צ ס"ק ב).

68 'אוצר' עמ' רנד.

69 שו"ע סי' תר"צ סעיף יז, וראה כף-החיים שם ס"ק קב. ובס"ק קג הביא מהפרמ"ג, שיש להיזהר שלא תהיה נגרת על גבי קרקע, ואף לא תלויה מעל השולחן.

70 ספר-המנהגים, וש"נ בעניין השומעים. צריך חיפוש הטעם שלמנהגנו כופלים לג' חלקים דווקא (למנהג העולם מקפלים לחלקים רבים, יריעה ע"ג יריעה – לוח דבר-בעתו).

71 'התקשרות' גיליון לו עמ' 14. וראה שו"ע אדה"ז סי' ריג ס"ז, וכף-החיים שם סוס"ק כב.

72 שם. וראה בכף-החיים שם ס"ק קב ובשו"ת מהר"ל, מהדורת מכון ירושלים, ס"ע נו. 'אוצר' עמ' רנה.

73 ראה שו"ע סי' תר"צ ס"ג ונו"כ, משנה-ברורה שם ס"ק יט.

74 ספר-המנהגים שם, וש"נ. בדרך-כלל היה הרבי מכה ברגלו

אָבֵל (רח"ל) תוך שבעה, הולך לבית-הכנסת להתפלל ערבית⁵⁹ ולשמוע קריאת המגילה⁶⁰. אם אין בעל-קורא מובהק כמוהו, יקרא הוא את המגילה לפני הציבור וגם יברך⁶¹. ואין לו לראות מיני שמחה⁶². פורים נחשב כשבת לעניין אבילות, היינו שנחשב במניין שבעה, ונוהג רק אבילות שבצינעא, אינו יושב על הקרקע ונועל נעליו⁶¹. לעניין משלוח-מנות, ראה הלן.

בתפילת ערבית אומרים 'ועל הניסים', ואין מפסיקים להכריז זאת קודם שמונה-עשרה [אלא מכים על השולחן כדי להזכיר]. (שכח 'ועל הניסים' – אם נזכר קודם "ה" של סיום הברכה, [אם נזכר קודם "הק"ל ישועתנו..."] חוזר ומתחיל "ועל הניסים", [אבל לאחר "הק"ל", אומר במקום שנזכר וממשיך משם], ואם כבר אמר "ה" אינו חוזר. אך קודם "היו לרצון" האחרון יאמר: "הרחמן הוא יעשה לנו ניסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה, בימי מרדכי..."⁶³). לאחר מכן, אומרים קדיש-תתקבל⁶⁴.

"אין מקום לשמיעת קריאת מגילה וכו' עלידי [רמקול] טלפון ורדיו [וכן לגבי כל סוג אחר של שידור באמצעים אלקטרוניים, אפילו 'שידור חי'] – כי אין זה קול אדם כלל"⁶⁵.

ואף לתקן אם כתבו אחרת (ואינו דומה לדיון על תיקון בס"ת כשיש חילוקי דעות – ראה תשובת הדברי-נחמיה חי"ד סי' כא, נדפסה גם בהוספות לשו"ע אדמו"ז כרך ה עמ' 1900 – כיוון שהמגילה כשרה בכל אופן).

59 ראה הערות הגר"י פישר לס' פני ברך עמ' תסא. ולכאורה גם אם יוצא מביתו לפני הלילה כדי להגיע בזמן לתפילה ולמגילה בבית-הכנסת, לא גרע מסליחות של ערב ראש-השנה (רמ"א סי' תקפ"א ס"א ומחה"ש שם).

60 רמ"א סי' תרצ"ו ס"ד.

61 גשר-החיים ח"א עמ' רסא, רסג. שם הוכיח שיברך גם שהחיינו, שלא כבחנוכה, כיוון שכאן הברכה היא גם בעד עצמו, עיי"ש. וכן דעת רוב האחרונים, נסמנו בילקוט-יוסף – (ה) מועדים, עמ' רמד.

62 גשר-החיים שם ע"פ המג"א תרצ"ו ס"ק ב, ושלפי דעות אחרות רק ממעט בזה.

63 גשר-החיים ח"א עמ' רסא.

64 א"ר סי' תרפ"ב (בק"ו מברהמ"ז – שם כותב אדה"ז בס"י קפז ס"ח "וכן יש לנהוג"), משנ"ב וכף-החיים שם. והכוונה קודם "היו לרצון השני (ראה בס' אש"ישראל פמ"ח הע"י, ו"ש"נ).

65 ס' המנהגים עמ' 73 הערה 1*. לקוטי-שיחות כרך ט עמ' 336. כרך כ"א עמ' 496. שערי הלכה ומנהג או"ח ח"ב סי' רצ. וראה המובא בפסקי תשובות סי' תרפ"ט ס"ק ג. אגב, היו שאסרו משום

כן שימוש ברמקול גם בחופה, אבל הרבי (אג"ק יג עמ' רכא) כתב

קדוש. קדיש (יהא-שלמא). עלינו. קדישיתום. אל תירא. אך צדיקים⁸⁰. הקורא מגילה לנשים, מברכות לעצמן (מעומד⁸¹). ואם לאו – יברך הקורא⁸². הרמ"א פסק שאין לברך אחר קריאת המגילה אלא בציבור⁸³, אבל האדמו"ר מברך על קריאת המגילה גם ביחיד לפניו ולאחריה, הן בלילה והן ביום⁸⁴. "גם בלילה ישמח, וירבה קצת בסעודה"⁸⁵, ויאמר 'ועל הניסים' בברכת המזון. שחרית: בשמונה-עשרה – ועל הניסים. אין אומרים תחנון ו'אל ארך אפיים'. חצי קדיש⁹. קוראים לשלושה עולים בפרשת בשלח "ויבוא עמלק" (שמות יז, ח, טז), שלושה פסוקים לכל אחד. 'זכר עמלק' – קוראים זכר ואחר-כך זכר¹². מי שלא שמע פרשת זכור, יכוון בקריאה זו לצאת ידי חובת זכירת עמלק. מי שלא נתן עדיין לצדקה 'מחצית השקל' נותן זאת עכשיו⁸⁶. ברית מילה: יש המלים לאחור קריאת המגילה⁸⁷.

בקריאת המגילה קוראים כשתי המסורות: "להרוג ולאבד / ולהרוג ולאבד" (ח, יא). "ואיש לא עמד בפניהם / ואיש לא עמד לפנייהם" (ט, ב)⁷⁵. נוהגים לומר ארבעה פסוקים בקול רם: 'איש יהודי' (ב, א), 'ומרדכי יצא' (ח, טו), 'ליהודים' (ח, טז), 'כי מרדכי' (י, ג). והבעל-קורא חוזר וקורא אותם. עשרת בני המן צריך לקרוא בנשימה אחת, מהמילים 'חמש מאות איש' (טו, ו) עד לאחר תיבת 'עשרת' (טז, י). הציבור קורא אותם תחילה, והתינוקות מכין אז [ולא כשהבעל-קורא קורא אותם!] כמו בהזכרת המן⁷⁶. "מנענעים את המגילה באמירת 'האיגרת הזאת' (ט, כו) ואיגרת הפורים הזאת השנית' (ט, כט)"⁷⁷. אחר הקריאה מברך "הרב את ריבנו". אסור להפסיק בדיבור עד שיסיים הש"ץ את הברכה. 'שושנת יעקב'. 'נוסח' שושנת יעקב': 'ארורים כל הרשעים, ברוכים כל הצדיקים'⁷⁸. אחר-כך⁷⁹ כורך את המגילה (וכן ביום). ואתה

(הימנית או השמאלית) בכל 'המן', ובמקום שנוצר באיזה תואר היתה ההכאה מורגשת יותר ובמשך זמן רב יותר. לפעמים הכה בחזק יותר ב'המן' שניגנו בו או ב'המן בן המדתא' (ראה ב'אוצר' עמ' רנו, ובה'התקשרות' בשנים קודמות). הרבי הפגין הנאה וחיך בשעה שהילדים היו מרעישים ב'הכאת המן', וכמה פעמים דיבר בשיחותיו נגד הגבאים החוששים מ'בילבול' הילדים ומגבילים אותם, וכן נגד המכים 'בעל כרחם' 'קול דממה דקה'... ('אוצר' שם). 75 ספר-המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רנח, וש"נ. 76 לוח כולל-חב"ד, כף-החיים ס' תר"צ ס"ק צומבן-איש-חי. וראה 'אוצר' שם.

77 ספר-המנהגים שם (במ"א ס' תר"צ ס"ק יז מס' מטה-משה: 'האיגרת הזאת' בלבד). המו"ל ד'לראות את מלכנו' מסר, שבכל השנים שבדק בוודיאו – נענע הרבי את המגילה במקומות אלו ח' פעמים.

78 ספר-המנהגים שם, וש"נ. וראה שלל הגירסאות המובאות ב'טור השלם'.

79 לוח כולל-חב"ד. כן משמעות לשון אדמוה"ז בסידורו שלא הביא עניין כריכת המגילה, כדעת סדר-היום, המג"א וסיעתם שאין קפידא מתי לכורכה, ומבאר זאת ע"ד הנגלה וע"ד החסידות – משיחת פורים תש"ז, מוגה, 'שערי המועדים – פורים' ס' נג, עיי"ש. והמסקנא – שעדיף [בהנחת השיחה ('התוועדות' תש"ז) ח"ב ס"ע 157] הדגיש הרבי שהציבור ינהג כך, וכן העתיק ב'אוצר' עמ' רסא, אבל בשיחה המוגהת לא הזכיר זאת, ומשמע שזה נוגע גם לש"ץ] להשאיר את המגילה פתוחה עד אחר ברכה אחרונה, שע"י זה ימשיכו ענייני המגילה להאיר בגילוי. (הרבי עצמו החל, בדרך-כלל, לגלול את המגילה עם סיום הקריאה, והמשיך בכך בשעת הברכה ('אוצר', עיי"ש). אבל כמובן זה אינו הוראה לרבים].

80 לוח כולל-חב"ד.

81 ע"פ שו"ע אדה"ז ס' ח ס"ג.

82 ברמ"א ס' תרפ"ט ס"ב, מג"א ס' תרצ"ב ס"ק ה ופרמ"ג בא"א שם ועוד, פסקו שיברכו 'לשמעו מגילה', אבל הפר"ח ס' תרפ"ט (ובליקוטים) חולק ע"ז וס"ל שחיבות גם בקריאה ויברכו כרגיל. י"א שהרבי היה קורא את המגילה לנשים בבית הרב, ובירכו לעצמן "על מקרא מגילה".

83 רמ"א ס' תרצ"ב סוס"א. ולדעת הב"י מסיק בכף-החיים ס' תר"צ ס"ק ככד שגם היחיד מברך. וכ' שכן פסקו הא"ר, מאמר מרדכי וכן איש חי, וכ' פ"ג הערוך-השולחן (תרצ"ב ס"ה, גם כ'מנהג העולם').

84 ספר-המנהגים.

85 רמ"א ס' תרצ"ה ס"א.

86 לוח כולל-חב"ד, וראה דעת המג"א ס' תרצ"ד שוהו זמן נתינתה לכתחלה.

87 כן נהג תמיד המוהל הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה ('התקשרות' גיליון עמ' 18) למול לאחר קריאת המגילה, כדעת תה"ד ס' רסו, ב"י בבדק-הבית יו"ד סו"ס רס"ב, שו"ת הרדב"ז ח"א ס' רנא, הפר"ח והגר"א סו"ס תרצ"ג והפרמ"ג סו"ס תרפ"ז, מנהג פירקפורט שהובא בהגהה במהר"ל דלהלן, ומנהג הספרדים כמובא בכף-החיים ס' תרצ"ג ס"ק ל. מאידך, בלוח כולל-חב"ד כתבו למול לפני קריאת המגילה (וצריך חיפוש אם כתבו גם כן בשנים שהוגה ע"י הרבי, וכן אם כל מה שלא תוקן אז נחשב 'מוגה'), ע"פ הרמ"א שם ממהר"ל, וכן מנהג העולם האשכנזים כמ"ש המש"ב סו"ס תרפ"ז מחא"א. וראה 'ספר מהר"ל – מנהגים' עמ' תכז, וש"נ. אוצר-הברית ח"א עמ' רעח. יש נוהגים לקרוא לתניוק הנימול אז 'מרדכי',

מתנות־לאביונים - חייב לתת לשני עניים פרוטה לכל אחד, ואפילו איש לאשה רשאי. והמרבה לשלוח מנות לרעים וצדקה לאביונים - משובח⁹⁷, ומוטב להרבות במתנות־לאביונים מאשר להרבות בסעודתו ובמשלוח־מנות לרעיו, שאין שמחה גדולה ומפוארה אלא לשמה לב עניים ויתומים ואלמנות, ודומה לשכינה שנאמר "להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים"⁹⁸. האדמו"ר מקיים "משלוח־מנות" לשלושה אנשים (מאכל ומשקה)⁹⁹. יש אומרים שמשלוח־מנות צריך להיות על־ידי שליח¹⁰⁰.

מנהג ישראל לשתף גם את הקטנים בכל ענייני הפורים¹⁰¹, ואדרבה - בעניינים מסויימים, כמו בהכאת המן ב'רעשנים' ובשאר דרכים, עיקר ה'רעש' נעשה על־ידי הקטנים, עם כל התמימות, החיות וההתלהבות האופייניות להם, וכן בנוגע למנהג "ללבוש פרצופים (מסיכות) בפורים" שנעשה בעיקר על־ידי הקטנים¹⁰². בימי הפורים נהגו הקטנים והקטנות ללבוש 'עטרה', ותבוא עליהם ברכה¹⁰³. לעניין נתינת 'מחצית השקל' בירושלים ת"י¹⁰⁴,

"שמיעת וקריאת המגילה - בתפילין דרש"³⁸. קוראים את המגילה בשלוש ברכות, כולל 'שהחיינו'⁸⁸, כמו אמש (עיין לעיל). בברכת 'שהחיינו' יכונו גם על המצוות: משלוח־מנות, מתנות־לאביונים וסעודת פורים⁹. לאחר קריאת המגילה מברכים 'הרב את ריבנו', ואומרים: שושנת יעקב. אשרי. ובא לציון. קדיש שלם. ואחר־כך מחזירים את ספר־התורה להיכל⁸⁹. ואומרים 'בית יעקב'⁹⁰, עד גמירא. שמחת פורים - חובתה לשמוח כל היום, ככתוב "ימי משתה ושמחה"⁹¹.

במשך יום הפורים היה הרבי משתדל לאכול 'אוזן המן' ממולא פרג, לקיים מנהג ישראל בזה⁹². זמן קיום מצוות היום - עד השקיעה. ובדיעבד (קריאת המגילה בלא ברכה) עד צאת הכוכבים⁹³. משלוח־מנות - חובה לשלוח שתי מנות מדברי־מאכל או משקאות לאדם אחד, איש לרעהו ואשה לרעותה⁹⁴. אין שולחים מנות לאבֶּל (רח"ל) תוך שלושים ולאבֶּל על הוריו תוך שנים־עשר חודש⁹⁵. האבֶּל עצמו, אפילו תוך שבעה, חייב במשלוח־מנות, אך לא ישלח אלא מאכלים ולא מגדנות⁹⁶.

נסמן בנטעי־גבריאל עמ' צה.

88 ספר־המנהגים שם, 'אוצר' עמ' רסח, וש"נ.

89 בסידורי תהלת־ה' נדפס: 'ומחזירין הספר־תורה וקוראין המגילה'. אך משנת תשל"ח ואילך נוספה שם בשולי הגליון הערה שמנהגו כנ"ל. בס' שערי־הכולל פ"א אות כב ס"ה ובס' חקרי מנהגים עמ' רכג נתבאר טעם ומקור מנהגו, עיי"ש. וראה 'אוצר' עמ' רסז. מנהג ישראל תורה סו"ס תרצ"ג.

90 שערי־הכולל שם אות כג.

91 'שערי המועדים' - פורים, עמ' קמה.

92 'התקשרות' שם.

93 שו"ע סי' תרפ"ז ס"א ונו"כ.

94 שו"ע ורמ"א סי' תרצ"ה ס"ד. אודות משלוח־מנות, ראה שיחות קודש תשל"ו ח"א עמ' 565 ששיעורן לכתחילה כזית בכל מנה ועכ"פ כזית יחד. ולכתחילה שווין ביחד ב' פרוטות לפחות. ומצוין לצפנת־פענח על הרמב"ם הל' מגילה פ"ב ה"ט, עיי"ש.

95 כן הורה הרבי לפרסם שלא ישלחו לו בשנת האבלות (על אמו הרבנית חנה ע"ה, תשכ"ה) - נטעי־גבריאל אבלות ח"ב פרק לה הע' יט [מהרה"ח ר"ל ש' גרונר. ודלא כמ"ש בס' שבחי־המועדים (תשנ"ג) פ"ד ס"ג], כדעת הרמ"א סי' תרצ"ו ס"ו. וכן על שאר קרובים תוך ל' - הוראת הרבי בשנת האבלות תשמ"ח (על הרבנית חיה מושקא ע"ה, שם בשו"ת שבסוף הספר סי' ב).

96 שו"ע ומ"א סי' תרצ"ו ס"ב, מספר־חסידים סי' תשי"ג ומהרי"ל הלכות פורים (מהדורת מכון ירושלים עמ' תלב). גשר־החיים ח"א

עמ' רכח. רסא.

97 לוח כולל־חב"ד, משו"ע סי' תרצ"ד ורמ"א סו"ס תרצ"ה.

98 ישעיהו נז, טו. רמב"ם פ"ב מהל' מגילה ה"ז.

99 ספר־המנהגים שם. הרבי היה נוהג לשלוח בכל שנה לכהן, לוי וישראל קבועים. המשלוח הכיל: אוזן המן ממולא פרג, פרי ובקבוק י"ש - הרה"ח הר"ל גרונר, 'התקשרות' שם.

100 ראה שדי־חמד אסיפת דינים מערכת פורים סוס"ו, מובא בליקוטי־שיחות כרך ל"ג עמ' 118 ועוד, וכן באחרונים. אך א"צ כדן שליחות ממש, וכמובא בסה"ש תשמ"ח ח"א עמ' 302 ולהלן שמנהג ישראל לשלוח מנות ע"י התינוקות.

101 וכן שולחים על־ידם משלוח־מנות, ספר־השיחות תשמ"ח ח"א שם. ובמיוחד מתנות־לאביונים, ראה 'קדושת לוי' קדושה שנייה. ע"ד חינוך קטני קטנים בענייני פורים, ובפרט בצדקה - התועודות תשמ"ז ח"ב עמ' 561.

102 כמובא בשו"ע, רמ"א או"ח סו"ס תרצ"ו, שבשביל מנהג זה התיירו כמה עניינים - 'התועודות' תשד"מ ח"ב עמ' 1239, ועוד. ע"ד הצגות לבנות בפורים - ראה היכל־מנחם כרך ב עמ' קמה. בליקוטי־שיחות חל"א עמ' 279 באריכות, שלא ישחקו כלל הילדים בתפקיד 'המן', ובודאי שלא בהתלהבות.

103 'התועודות' תשמ"ח ח"ב עמ' 484.

104 וכן בשאר מקומות שהם 'ספק מוקפות חומה' יש לנהוג לחומרא. וכן להלן כשנוכרה ירושלים.

ראה הערה 45.

משתה ושמחה:

סעודת פורים: נוהגין להתפלל מנחה בעוד היום גדול, ואחר כך עושין הסעודה. ומי שרוצה לעשותה בשחרית - הרשות בידו. ואם נמשכה עד הלילה, כין שהתחיל ביום, אומר על הניסים בברכת המזון¹⁰⁵. גם בני ירושלים צריכים להרבות היום קצת במשתה ושמחה¹⁰⁶.

"טוב לעסוק מעט בתורה קודם הסעודה"¹⁰⁷, רק מעט - כדי שלא ימשך בלימודו וישכח לקיים מצוות סעודת פורים¹⁰⁸.

"לנטילת ידיים, ברכות המוציא והמזון של סעודת פורים ואמירת הדא"ה, לבוש האדמו"ר 'סויבלענע היטל' וחגור אבנט"¹⁰⁹. "שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב"¹¹⁰.

"בנוגע להתועדויות במשך המצת לעת דפורים, מתוך שמחה באופן ד'עד דלא ידע', אבל עם הגבלות כו', ובפרט בנוגע לתלמידים, ועל-דרך-זה בנוגע לכל בני-ישראל, כמדובר כמה פעמים שצריך להיות על-פי ההגבלות דתורת החסידות, ואין צורך להאריך בזה, כיוון שהדברים ידועים ומפורסמים, וגם בדפוס"¹¹¹.

יש להרעיש ולפרסם בכל מקום ומקום, הן בחו"ל והן (ועל-אחת-כמה-יוכמה) בארה"ק, על-דבר ההשתדלות שכל ענייני הפורים יהיו באופן 'דברוב עם הדרת מלך'... בנוגע 'למשתה ושמחה' - אף שכל אחד ואחד חוגג סעודת פורים בביתו,

(105) לוח כולל חב"ד.

(106) רמ"א סי' תרצ"ה ס"ב. וראה הערת הגהמ"ח שו"ת מנחת-יצחק ע"ז בלוח דבר-בעת.

(107) רמ"א שם.

(108) 'שערי המועדים-פורים' סי' י.

(109) ספר-המנהגים שם. והרבי נשיא דורנו לא חשב כובע זה.

(110) תורה-אור צח.א. ספר-המנהגים שם ובעמ' 38, וש"נ. ועד"ז באג"ק ח"כ עמ' קסז.

(111) 'התועדויות' תש"נ ח"ב עמ' 372. אמנם היו פעמים שהורה הרבי לקיים 'עד-דלא-ידע' כפשוטו, אך ביחס לבחורים היתה הסתייגות מכך גם לפני ה'גזירה' על משקה, ראה 'התועדויות' תשי"ב ח"ב עמ' 45, וכמוכן לאחריה גם כשהורה כנ"ל [כגון בפורים תשל"א], וה'גזירה' הידועה להגבלה ב'משקה' נדחתה על-ידו לאותה שעה. וכנראה לזה הכוונה בשיחת ש"פ שמיני תשמ"א (הקטע השייך לזה נעתק גם בס' 'אשכילה בדרך תמים' עמ' 181). וראה 'אוצר' עמ' רצ, ובכרך אלול-תשרי עמ' שסט-שע בקשר לשמחת-תורה.

עם בני משפחתו... הרי יכולים להוסיף בשמחת פורים 'ברוב עם' לאחר הסעודה בביתו...¹¹².

מנהג האדמו"ר - "מאמר דא"ח בתוך הסעודה"⁶⁷. הגזירה הידועה אודות ההגבלה בשתיית משקה - בתוקפה עומדת גם בפורים¹¹³. היו פעמים ש"ק אדמו"ר ביקש בהתועדות דפורים או דשבת-קודש שלאחריו¹¹⁴, שעל-כל-פנים אחד המסוכים יקיים 'עד דלא ידע' כפשוטו ו'יוציא' בזה ידי חובה את כל הציבור¹¹⁵.

"פורים-תורה" איננו עניין של ליצנות ח"ו כטעות העולם, אלא שבמקום לדייק ולהתייגע על עומקם של דברים, מתעכבים על עניין שטחי יותר, עניין הקשור ומביא לידי הוספה בשמחה, אבל בכל אופן הרי זה עניין של "תורה", ככל ענייני התורה¹¹⁶. בהתועדות פורים, נהג הרבי לעשות מגבית עבור 'קופת רבינו'¹¹⁷.

לקראת סיום ההתועדות נהג כ"ק אדמו"ר להזכיר אודות ההכנות למבצע פסח, כולל לדאוג למעות-חיטין, מזון ולבוש, כיוון שמיום הפורים עצמו מתחילים "שלושים יום לפני החג"¹¹⁸. נוהגים לנגן 'האָפּ קאָזאַק'¹¹⁹.

(112) סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 335. הרבי הסביר זאת (כנראה - את ההתועדות שלו) כיוון שגם ב'עד-דלא-ידע' ניתן להגיע לדרגות נעלות יותר ('התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1420 ואילך). בספר-השיחות תש"נ ח"א עמ' 351 הציע הרבי לערוך ג' התועדויות בקשר לימי הפורים, כדי שיהיו באופן של 'חזקה', עיי"ש.

(113) כמפורש בכ"מ, ומהם במענה ב'יחידות' שנדפס בס' היכל-מנחם כרך ג עמ' רנח.

(114) כגון 'התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1478.

(115) ראה גם תורת-מנחם (טז) תשט"ז ח"ב עמ' 145. ביאור העניין במכתבו שנדפס ב'התועדויות' תשמ"ב ח"ב עמ' 980.

(116) 'התועדויות' תשמ"ה ח"ג עמ' 1426.

(117) ספר-המנהגים שם, ומציין לספר-השיחות תורת-שלום עמ' 243.

(118) שו"ע אדמו"ה"ז סי' תכט ס"א. ראה התועדויות תשמ"ב ח"ב עמ' 977, תשד"מ ח"ב עמ' 1280, תשמ"ח ח"ב עמ' 303, תנש"א ח"ב עמ' 339, 339, ועוד.

(119) ספר הניגונים, ניגון כד - שיחת פורים תשל"ב. לפעמים נזכר פורים בין הזמנים שבהם ניגנו את ניגון 'ארבע הבבות' של אדמו"ה"ז (שם, ניגון א). הרבי ציווה בקביעות לנגנו לקראת סיום התועדות הפורים, ואחריו 'ניע זוריצ'ל'. פעמים שציווה לנגן גם 'קול ביער' (שם, ניגון כג). - 'אוצר' עמ' רצב"ג.

יום שישי,

ט"ו באדר ב' – שושן פורים

אפשרות וצורך – 'פורס מפה ומקדש'¹²⁵.
'פורס מפה ומקדש': המעוניינים לאכול סעודת שבת אז – אחרי הדלקת הנרות מפסיקים לאכול, פורסים מפות ומפיות לכסות את כל הלחם שעל השולחנות, אומרים 'שלום עליכם' ו'אשת חיל'¹²⁶ ועושים קידוש של שבת. מי ששתה יין בסעודה, לא יברך 'הגפן' בקידוש. ממשיכים באכילת לחם (יותר מ'כביצה', ולפחות 'כזית'¹²⁷) ללא 'המוציא', ובברכת המזון מזכירים הן 'ועל הניסים' והן 'רצה'¹²⁸, ואחר־כך מתפללים קבלת שבת וערבית.

125) אם מתחילים את הסעודה אחר חצות, לכאורה עדיף להתפלל מנחה גדולה לפני. אשה שהדליקה נרות או איש שקיבל שבת, צריכים להתנות שעכ"פ לענין הסעודה אינם מקבלים שבת (אם ההדלקה היא תוך חצי שעה לשקיעה, א"צ שהבעל יקבל שבת במקומה). אם יש צורך בכך, ניתן לקיים 'פורס מפה ומקדש' ולהמשיך לאכול סעודת שבת*. בקצות השולחן (סי' זו בבדה"ש ס"ק כב, ע"ש) פסק שבמקרה זה לא יאמר 'ועל הניסים' בברכת המזון, אבל למעשה אומרים גם זאת (ראה הנסמן בשו"ע אדה"ז סי' קפח במהדורה החדשה אות קנד).
אגב, בקביעות זו צ"ע במצוות החג אם אפשר לקיימן אחר השקיעה מספק כשלא קיימן לפני כן: מגילה (גזירה דרבה. ועס' רס"א ס"א"ב ובלוח דבר בעתו), סעודה (לפני קידוש אסור, ואחריו – כבר יצא פורים), מנות ומתנות (רק במאכל – לצורך היום).

* אף שבשו"ע אדמוה"ז (סי' רעא סו"ס יא) שולל זאת לכתחילה ל'בעל נפש' בגלל הספק אם לברך המוציא, הרי למעשה נהגו בכך חסידים בהתוועדויות יו"ט בכל הדורות (ס' המנהגים עמ' 57) וגם בפני רבותינו (והרבי הפסיק זאת אצלו החל משמח"ת תשד"מ רק מפני הבלבול שלא נהגו שם כראוי – 'רישומה של שנה' יומן ה'תשד"מ, עמ' 77, ובאם בטוחים שהכל ייעשה כדין, אין סיבה לשלול זאת. וכן פירסם השנה הרב ש"ב ש"ל לוי, וכן נוהגים בפועל במשך השנים הרב ח"ש ש"ל דייטש ועוד).
126) ראה לוח 'דבר בעתו'.
127) שו"ע אדמוה"ז סי' רעד סו"ס וס"ו רצא ס"א.
128) שו"ע אדמוה"ז סי' קפח ס"ז.

הוא יום פורים בירושלים ובערים המוקפות חומה [בחפיפה בשנים רגילות קוראים את המגילה גם בט"ו, כי היא ספק מוקפת חומה] ונוהגים בו כל ה"ל. סעודת פורים עושים לכתחילה בשחרית (דהיינו להתחיל בה לפני חצות. חצות היום ב 11:45) משום כבוד שבת¹²⁰. אם אי־אפשר – להתחיל לפני שעה עשירית¹²¹ (- 14:47). אך בשעת הדחק¹²² (ובפרט כשמזמינים ציבור רחב ומזכים אותו במצוות היום וגם במצוות ש"ק¹²³ – כמוכן בהפרדה מלאה¹²⁴ בין אנשים לנשים), ניתן לעשותה עד זמן הדלקת הנרות, ואז ידליקו הנשים נרות שם (בתנאי שישתתפו בסעודה שלאחר־מכן), אם אפשר – על השולחן שאוכלין עליו. ואם יש

120) לוח כולל־חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תרצ"ה ס"ב (אף שבשו"ע אדה"ז סי' רמט נזכר רק ע"ד 'שעה עשירית'). שיחות־קודש תשל"ז עמ' 508, ושיחת ש"פ משפטים תשמ"א הנחת הת' סכ"ה. ובקצוה"ש סי' סט בבדה"ש ח' כ' שיש להקדימה ככל האפשר מפני כבוד השבת. בספר־המנהגים שם הביא סתירה בדעת אדמוה"ז אם יש חיוב לאכול פת בפורים, עיי"ש.
121) שו"ע אדה"ז סי' רמט ס"ז.

122) אדמו"ר מהורש"ב בפורים תרס"ג בווינה החל את הסעודה בשעה 2:00 (סה"ש קיץ ת"ש עמ' 37). הרבי תיכנן זאת להתוועדות שלו בפורים תשי"ד, אם כי הדבר לא התקיים בפועל (ראה אג"ק ח"ח עמ' רמז. תורת מנחם התוועדויות חי"א עמ' 120 ועמ' 130).
123) ולכן במצב זה אם א"א בנקל יש לקדש אפילו ב"שעה שביעית" (5:40 עד 6:40 בכל מקום באה"ק) ולסמוך על דעת אדמוה"ז בשולחנו שע"פ נגלה חובת הקידוש מייד קודמת לזה (ראה בסי' רעא ס"ג, שערי הל' ומנהג או"ח ח"א סו"ס קמא (שם מופיע גם לימוד זכות על אלה שאין נוהגין בזה כלל באה"ק), קיצור הלכות שם הערה 13, 'התקשרות' גיליון שעט).
124) במחיצה דווקא, כיוון שמדובר ב'משתה ושמחה" – ראה שערי הל' ומנהג חלק אה"ע סי' ככו. 'התקשרות', גיליונות: תקפ"ח, תרמ"א ותרמ"ה.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעיהו ע"ה דייטש